

מדינת ישראל - מצות עשה מדאורייתא

א.

שִׁיר הַמַּעֲלוֹת בְּשׁוּב ד' אֶת שִׁיבַת צִיּוֹן הָיִינוּ
כְּחֻלָּמִים:

תהלים קכו, א

בְּשׁוּב ד' שְׂבוֹתֵם כֵּן יֹאמֶר יִשְׂרָאֵל, אִין אִלֵּם רֹאֵה בְּהִקִּין
הַפִּלָּא הַזֶּה, רַק בְּחֻלּוֹם

אבן עזרא, שם

כְּחֻלּוֹם יַעֲוֹף יִהְיֶה זַעֲיִינוּ כֶּרֶת הַגְּלוּת, מְרֻבַּח הַשְׁמַחָה שְׁתִּיהִי
לָנוּ בְּשׁוֹבְנוּ לְאַרְצֵנוּ.

רד"ק, שם

שָׁלֹא נִתְיַאֵשׁ מִן הַגְּלוּלָה, אֲבָל דַּעַתְנוּ וּלְבָנוּ עֲלֵיהָ תְּמִידָה,
וְאִמְרָם שְׂבַעֲדוֹנוּ בְּגָלוּת לֹאנַחְנוּ כְּחֻלָּמִים עֲנִיין הַגְּלוּלָה.

מאירי, שם

ב.

...ומשלם בזה לתינוק, שמצאו איש אחד מאנשי
החסד במדבר, וחמל עליו ויאספהו אל ביתו
ויגדלהו, ויאכילהו, וילבישהו, ויתנדב עליו בכל
הטוב לו, עד שהשכיל והבין אופני דרכי טובתו.
ואחר כן שמע האיש ההוא על אסיר, שנפל ביד
שונאו והגיעהו אל תכלית הצער, והרעב, והעירום
ימים רבים, ונכמרו רחמיו על צערו, ופייס לשונאו,
עד שהתירו ומחל לו את דמיו, ויאספהו האיש אל
ביתו, והיטיב לו במקצת הטוב אשר היטיב בו

לתינוק, והיה האסיר מכיר בטובת האיש עליו,
ומודה עליה יותר מן התינוק שגדל בה...
חובות הלבבות, פתיחה לשער הבחינה

ג.

מתחיל בגנות ומסיים בשבח: מאי בגנות? רב אמר
'מתחלה עובדי עבודה זרה היו אבותינו' ושמואל
[י"ג: רבא] אמר: 'עבדים היינו'.

פסחים קטז ע"א

ד.

כאשר הדבר הטוב נודע מהפכו ידיעה אמיתית, וכן
כל הדברים נקנה הידיעה בהם מן ההפך, כי מן
מראה השחור יכול לדעת מראה הלבן שהוא הפכו,
וכן כל ההפכים מן האחד נקנה הידיעה בהפך שלו...
ובשביל זה אמרו בערבי פסחים (פסחים קט"ז ע"א)
בהגדה מתחיל בגנות ומסיים בשבח, ולמה מתחיל
בגנות? רק שמפני שאין לשבח הכרה אמיתית רק מן
ההפך.

נצח ישראל למהר"ל מפראג פ"א

ה.

שנצטוונו לרשת הארץ אשר נתן האל יתברך ויתעלה
לאבותינו לאברהם ליצחק וליעקב ולא נעזבה ביד
זולתנו מן האומות או לשממה. והוא אמרו להם

(מסעי לג ורמב"ן שם) והורשתם את הארץ וישבתם
בה כי לכם נתתי את הארץ לרשת אותה... ואל
תשתבש ותאמר כי המצוה הזאת היא המצוה
במלחמת שבע' עממים... אין הדבר כן... אבל הארץ
לא ננית אותה בידם ולא ביד זולתם מן האומות
בדור מן הדורות... אם כן היא מצות עשה לדורות...
השגות הרמב"ן לספר המצוות, מצוה ד

ו.

אמר רבי חלבו אמר עולא ביראה, אמר רבי אלעזר:
הרואה ערי יהודה בחורבן - אומר: (ישעיהו ס"ד)
ערי קדשך היו מדבר, וקורע. ירושלים בחורבנה -
אומר: (ישעיהו ס"ד) ציון מדבר היתה ירושלים
שממה, וקורע. בית המקדש בחורבנו - אומר
(ישעיהו ס"ד) בית קדשנו ותפארתנו אשר הללוך
אבותינו היה לשרפת אש וכל מחמדנו היה לחרבה,
וקורע...

מועד קטן כו.

1

...והאי ערי יהודה בחורבן דקאמר דהיינו שהן חרבות
ואין בהן ישוב כלל אבל אם יש בהן ישוב אע"פ שהן
בידי גויים היה נראה לכאורה דאין צריך לקרוע
ואפשר דכל שהן בידי גויים אע"פ שיש בהן ישוב
בחורבן מיקרי וכן עיקר. בית יוסף אורח חיים סימן תקסא

②

ופשוט הוא דהאי ערי יהודה בחורבנן דקאמר, היינו אפילו
יך שם ישוב, כל שיד האומות שולטת עליו- בחורבנן
מקרי...

ב"ח שם

③

בחורבנן - אע"פ שיושבין בהן ישראל כיון שהאומות
מושלים עליהם מקרי חורבנן.

מגן אברהם אורח חיים סימן תקסא ס"ק א

④

בחורבנן - אפילו יושבין בהן ישראל כיון שהושמעו עליהם
מושלים עליהם מקרי בחורבנן.

משנה ברורה סימן תקסא ס"ק ב

ז.

...וטעם דשם עיקר המלוכה של ישראל היתה...
פאת השולחן הלכות ארץ-ישראל סי' ג ס"ק א

ח.

①

בבית שני כשמלכי יון גזרו גזרות על ישראל ובטלו
דתם ולא הניחו אותם לעסוק בתורה ובמצוות,
ופשטו ידם בממונם ובבנותיהם ונכנסו להיכל ופרצו
בו פרצות וטמאו הטהרות, וצר להם לישראל מאד
מפניהם ולחצום לחץ גדול עד שריחם עליהם אלהי

אבותינו והושיעם מידם והצילם וגברו בני חשמונאי
הכהנים הגדולים והרגום והושיעו ישראל מידם
והעמידו מלך מן הכהנים וחזרה מלכות לישראל
יתר על מאתים שנה עד החורבן השני.

רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה ג,א

②

... אבל במקדש שני שהיו בו כל העניינים כלתי מושלמים
כמו שידעת, והמלכים לא היו הולכים לפני המסורת
הישרה, והיו מעמידים כהנים גדולים ככה אע"פ שאינם
ראויים לכך...

פיחמ"ש לרמב"ם יומא א,ג

ט.

תנו רבנן: ארבעים ושמונה נביאים ושבע נביאות
נתנבאו להם לישראל, ולא פחתו ולא הותירו על מה
שכתוב בתורה, חוץ ממקרא מגילה. מאי דרוש?
אמר רבי חייא בר אבין אמר רבי יהושע בן קרחה:
ומה מעבדות לחירות אמרינן שירה - ממיתה לחיים
לא כל שכן? - אי הכי הלל נמי נימא! - לפי שאין
אומרים הלל על נס שבחוצה לארץ. - יציאת מצרים
דנס שבחוצה לארץ, היכי אמרינן שירה? ... רבא
אמר: בשלמא התם (תהלים קיג) הללו עבדי ה' -
ולא עבדי פרעה, אלא הכא - הללו עבדי ה' ולא
עבדי אחשוורוש? אכתי עבדי אחשוורוש אנן.

מגילה יד.

י.

ולמה קורין את ההלל מפני שכתב אל ה' ויאר לנו
(תהלים קיח, כז), ולמה אין קורין בפורים כתיב
להשמיד להרוג ולאבד (אסתר ח, יא)... אין קורין
אלא על מפלאתה של מלכות, ומלכות של אחשוורוש
הייתה קיימת... אבל במלכות של יון שכילה אותה
הקב"ה התחילו נותנים הימנון ושבח ואומרים
לשעבר היינו עבדים לפרעה עבדים ליון ועכשיו
עבדיו של הקב"ה אנו הללו עבדי ה' (תהלים קיג,
א).

פסיקתא רבתי (איש שלום) פרשה ב ד"ה ילמדנו רבינו נר

יא.

שלוש מצות נצטוו ישראל בשעת כניסתן לארץ,
למנות להם מלך שנאמר שום תשים עליך מלך,
ולהכרית זרעו של עמלק שנאמר תמחה את זכר
עמלק, ולבנות בית הבחירה שנאמר לשכנו תדרשו
ובאת שמה. מינוי מלך קודם למלחמת עמלק,
שנאמר אותי שלח ה' למשחך למלך עתה לך
והכיתה את עמלק, והכרתת זרע עמלק קודמת
לבנין הבית, שנאמר ויהי כי ישב המלך בביתו וה'
הניח לו מסביב מכל אויביו ויאמר המלך אל נתן
הנביא אנכי יושב בבית ארזים וגו'...

רמב"ם הלכות מלכים פ"א ה"א-ה"ב